

**Sborník
Státního
okresního
archivu
Přerov
27
2019**

**Přerov
2019**

Jiří J. K. Nebeský

Zaniklé vsi drahotušského panství

Ačkoli množina badatelsky známých materiálů, které vypovídají o osídlení někdejšího drahotušského panství, je již takřka století uzavřena, zdá se, že podrobná excerpce záznamů a komparace údajů může ještě místy přinést něco trochu nového.^{1/}

Pokusme se nyní o přehled názvů jednotlivých vsí tvořících drahotušské panství k roku 1371 a 1480:^{2/}

1371^{3/}

castrum Drahotusch
opidum Drahotusch
villam Jezernicz
villam Podhorsí / Podhorzy
(villam) Milenow
villam Slawicz
villam Klokoczy
villam Grabowkam
villam Welika / Welika
villam Mikolow
villam Radykow
villam Swatischow

1480^{4/}

hrad Drahotuss
mesteczko Drahotuss
wsy Gezerniczí
(wsy) Slawicz
(wsy) Milenow
(wsy) Klokoczy
(wsy) Weliku
(wsy) Lhotku
(wsy) Podhorzy
(wsy) Vhrzinow
(wsy) Strzedulesy
(wsy) Bohuslawky

1/ Naposledy stručně ALEŠ DRECHSLER, *Nejstarší osídlení katastru Drahotuš*. In: Jiří Lapáček (red.), *Drahotuše – Historie a přítomnost*, 2008, s. 15–20. V rámci širšího výzkumu se vesnicemi na Drahotušsku zabývají: LADISLAV HOSÁK, *Historický místopis země Moravskoslezské*, 1938, s. 622–623, doplňuje JOSEF DOSTÁL, *Lokalisace zaniklých osad v kraji Olomouckém*. In: *Časopis Společnosti přátel starožitností* LXI, 1953, č. 1, s. 60–62; VLADIMÍR NEKUDA, *Zaniklé osady na Moravě v období feudalismu*. Brno 1961, opominout nelze ani LADISLAV HOSÁK – RUDOLF ŠRÁMEK, *Místní jména na Moravě a ve Slezsku*, I–II. Praha 1970–1980.

2/ Názvy vsí ponecháváme v původním pádovém tvaru, jaký je užít v příslušné písemnosti.

3/ MDZO II, 69 / MDZO II, 73 – Moravské desky zemské cúdy olomoucké (číslo knihy, číslo zápisu), edice Peter von Chlumecky (ed.), *Die Landtafel des Markgraffthumes Mähren I. Olmützer Cuda 1348–1466*. Brünn 1856; František Matějka (ed.), *Moravské zemské desky II. Kraj olomoucký 1480–1566*. Brno 1948, zároveň je dostupná digitální podoba originálů na <http://www.mza.cz/a8web/>.

4/ MDZO XII, 60.

villam Strzedolesschy
villam Schobyekow
villam Vhrzinow / Vhrzinowa Lhoty
villam Jursytynow
villam terciam partem Bohuslawicz^{5/}
octam partem ante Chilcze^{6/}

(wsy) Hrabuwku
(wsy) Radikow
puste wsy Zzabikow
(puste wsy) Girzatsko
(puste wsy) Popelow
kromie role Strulowskey

Na dnešních mapách nenajdeme z obou výčtů vsi Mikolov, Svatišov, Soběkov, Juřitínov a Popelov.

Popelov se objevuje jako existující vesnice pouze jednou – ovšem bez souvislosti s drahotušským panstvím –, v roce 1371, kdy byly vsi Bohuslávky (Bohuslauicz, Bohuslavice), Popelov (Popelow) a Zbyslavsko (Sbislawsko) předmětem majetkové transakce.^{7/} V roce 1476 je Popelov uváděn jako pustý.^{8/} Zajímavé ovšem je, že jako pustá ves byl tehdy vyňat z prodeje drahotušského panství, stejně jako role Struhlovsko na jihovýchodním okraji Drahotuš. Listina nás informuje, že Struhlovsko koupil Ctibor Tovačovský z Cimburka a jako svobodný majetek jej převedl na svého služebníka Štěpána (ten jej pak věnoval hranickému špitálu). Podle opisu kupní smlouvy z roku 1469 obdržel Struhlovsko jako protihodnotu finanční půjčky hranický purkrabí panoš Štěpán z Popelova (!).^{9/}

Ačkoli to listina z roku 1476 neuvádí, zdá se, že vedle Struhlovska převedl Ctibor z Cimburka na svého služebníka Štěpána také Popelov, a proto jej musel vyjmout z pozdějšího prodeje drahotušského panství. Zda Popelov prodal či předal Štěpánovi, aby mu zajistil deskovní statek, či zda měl Štěpán k Popelovu nějaké předcházející vazby, netušíme. Zdá se, že mezi sepsáním kupní smlouvy v roce 1476 a jejím zápisem do zemských desek v roce 1480 se situace změnila, neboť pustý Popelov už z prodeje vyňat nebyl a zůstal součástí panství.^{10/}

5/ Bohuslávky byly součástí drahotušského panství do 40. let 16. století – 1544 ještě ano, ale 1548 už jsou uváděny jako součást panství Lipník nad Bečvou. Mimochodem, difference mezi současným názvem vsi (Bohuslávky) a původním (Bohuslavice) může naznačovat výraznější změnu v dějinách osídlení, k níž došlo někdy na přelomu 14. a 15. století.

6/ Osmína poplužního dvora v Chýlci (dnes součást Veselíčka) se při převodu drahotušského panství v roce 1418 jako jeho součást již neobjevuje, později (1492) už byl dvůr součástí panství Veselíčko (MDZO XIV, 7).

7/ MDZO II, 13.

8/ Vizte poznámku č. 38.

9/ BOHUMÍR INDRA, *Slovutný panoše Štěpán z Popelova, purkrabí na Hranicích*. In: Záhorská kronika 21, 1938–1939, č. 3, s. 95–96; BOHUMÍR INDRA, *Rozvoj města v 15. a 16. století do třicetileté války*. In: Ladislav Hosák – Bohumír Indra – Marie Jašková, Hranice – dějiny města, I, Hranice 1969, s. 47 a 49.

10/ Štěpán z Popelova získal zástavní práva na Napajedla, zřejmě od Albrechta Kostky z Postupic, který měl původně koupit hranické panství. Štěpán z Popelova a z Napajedel se pak objevuje ještě v roce 1485 – Zápis k landfridu, MZA, A1 – Stavovské listiny, i.č. 533; Vincenz Brandl (ed.), *Libri citationum et sententiarum seu Knihy pŕuhonné a nálezové*, VI – *Pŕuhony olomŕúcké od r. 1483–1493*. Brno 1895, s. 136 aj.

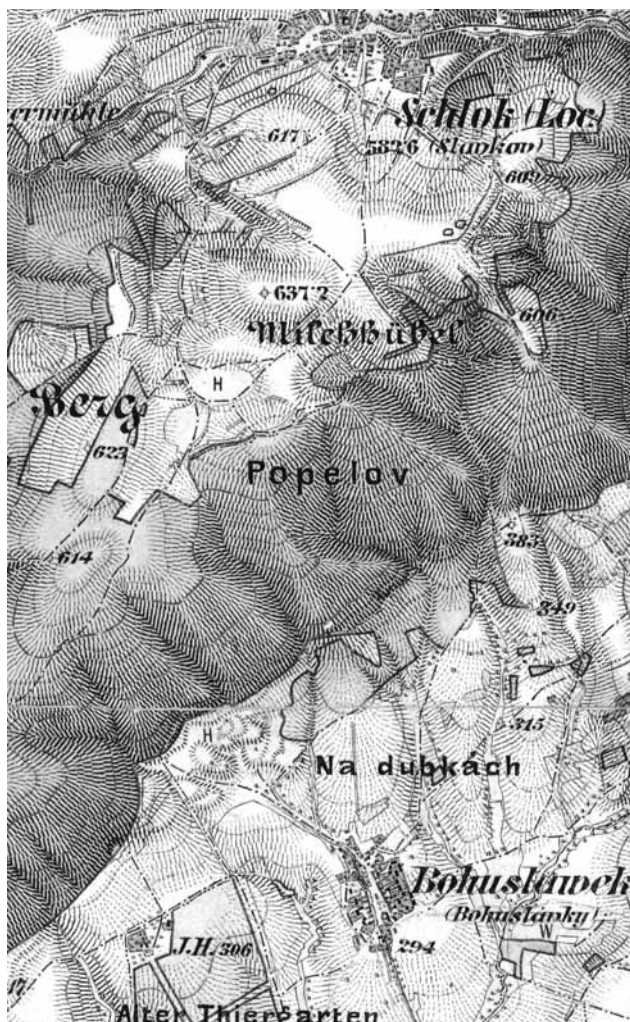
Západní část katastru Loučky (1830) tvořily trati (1) Křižanowý Doll, (2) Neplachow, (3) Lomnez, (4) Dubina, (5) Klcze a (6) Popelow, zřejmě území zaniklých vsí Lomec, Neplachov a Popelov

Registra loučná a kopaninná (dále jen RLK), jejichž vznik bývá kladen do období let 1520–1530,^{11/} uvádějí v rubrice „Popelow pustiny“ celkem sedm pozemků, z nichž je odváděn poplatek – tři pozemky patří jednomu osdlému z Trnávky, tři majitelům z Bohuslávek a jeden obyvateli Slavkova.^{12/} Urbář z roku 1544 eviduje jako „pouště na Popelově“ („pauusste na Popelowe“) devět pozemků.^{13/}

11/ ADOLF TUREK, *Soupis urbářů Ostravského kraje 15.–18. století*. Opava 1954, s. 59–60; Urbář helfenštejského a hranického panství – Registra loučná a kopaninná panství helfenštejského, SOA v Třeboni – oddělení Třeboň, fond Cizí statky Třeboň, i.č. 77.

12/ RLK, f. 20.

13/ Urbář helfenštejského panství – Registra hlavní panství helfenštýnského na groš český, SOA v Třeboni – oddělení Třeboň, fond Cizí statky Třeboň, i.č. 76, f. 133–134.

Trat Popelov mezi Slavkovem a Bohuslávkami, III. vojenské (Františko-josefské) mapování (1876 až 1878); současné turistické mapy umísťují trat Popelov jihozápadně od vrchu Humenec (na mapě kóta 623 m. n. m. pod slovem Berg)

Katastrální mapa z roku 1830 situuje trat Popelow do západní části podivně formovaného katastru Loučky – celou tuto část považoval Ladislav Hosák za původní území zaniklých vsí Lomec, Neplachov a Popelov.^{14/} Oblast Popelova je na mapě umístěna zhruba na půl cesty mezi Slavkovem a Bohuslávkami, současné turistické mapy ovšem kladou trat Popelov do prostoru jihozápadně od vrchu Humenec.

Podrobnější analýza místních zeměpisných názvů a map by mohla ukázat využitelnost zmínky z urbáře z roku 1692,^{15/} na kterou upozornil

14/ LADISLAV HOSÁK, *K problematice zaniklých sídlišť na Moravě*. In: Časopis Společnosti přátel starožitností LXV, 1957, č. 3, s. 137–146, zjm. 146.

15/ Urbář panství helfenštejnského, 1688–1776, ZA Opava, pobočka Olomouc, fond Velkostatek Lipník nad Bečvou, i.č. 250, f. 18.

Jan Baďura^{16/}, kde je pramen potoka Forellenbach (snad dnešní Říka) lokalizován polohou vesnice Pfaffengalgen, což by mohl být chybný lexikální kalk českého Popelov (*pop* místo *popel*).

Zmiňme, že osud další vsi jmenované v roce 1371 – Zbyslavska, je ještě nejasnější. Už sama koncovka *-sko* signalizuje přerušení sídelní kontinuity. Z pramenů pak zcela mizí. Pouze jediná zmínka o platu „z byzowsky z kluczy“ u sedláka ve Slavkově v urbáři z roku 1609^{17/} by mohla mít souvislost se zmizelým Zbyslavskem. Bohužel bližší lokalizaci tento pomístní název neumožňuje.

Nicméně, jako velmi hypotetickou úvahu nabízím tento nápad: kořen slova Sbislavsko je *slav*, stejně jako v případě *Slavkova*, jehož název se v pramenech objevuje poprvé k roku 1447,^{18/} což je v kontextu okolních vsí značně pozdě. Nebylo by možné uvažovat o Zbyslavsku jako o ranějším názvu pozdějšího Slavkova? Produktivnost kořene *slav* je zajímavá i se zřetelem na Bohuslávky.

Soběkov

Ves je označována 1365 jako Sobyekow, 1371 Schobyekow, 1418 Sobiekow, při dalších dvou transakcích s drahotušským panstvím (1437 a 1446) není zmíněna, v roce 1476 je uváděna jako pustá ves Zabikow, 1480 Zzabikow, 1548 Sobikow.^{19/}

U prvních tří zmínek v letech, kdy šlo ještě o „živou“ ves, se Soběkov objevuje ve výčtech vsí vždy bezprostředně za Středolesím a v blízkosti Uhřínova. RLK uvádějí u Uhřínova „kouty po Sobíkovsku“ („Kauti po sobikowsku“),^{20/} kde evidují celkem dvacet pozemků, z nichž z osmi platí osedlí z Uhřínova, z jednoho z Milenova, jednoho z Podhoří a z deseti ze Středolesí.^{21/} Z toho snad můžeme usuzovat, že obyvatelstvo Soběkova migrovalo především do Středolesí a Uhřínova.

Katastrální mapa z roku 1830 uvádí současně lokality *Zabikow* na západním okraji katastru Středolesí a *Sobikow* na sousedícím západním okraji katastru vsi Podhoří, východně od lokality *Peklo*, resp. *Pekelní mlejn*. Hypoteticky lze uvažovat o tom, že právě samota Pekelný mlýn představuje pozůstatek jinak zaniklého Soběkova. Pomístní název Pekelný mlýn je doložen nejdříve zřejmě v urbáři z roku 1663.^{22/}

16/ JAN BAĎURA, *Lipenský okres – Vlastivěda moravská*, sv. 44, Brno 1919, s. 282.

17/ Registra panství helfenštejnského, 1609, ZA Opava, pobočka Olomouc, fond Velkostatek Lipník nad Bečvou, i.č. 4003, f. 202 – na text poprvé upozornil Jan Baďura (předcházející poznámka).

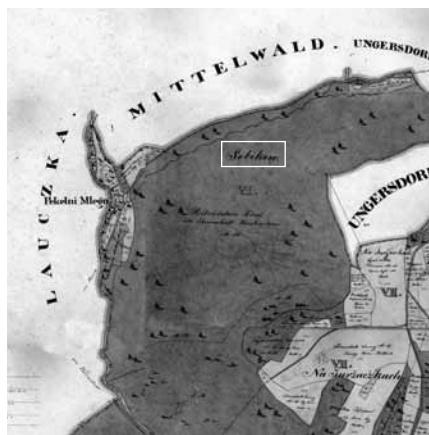
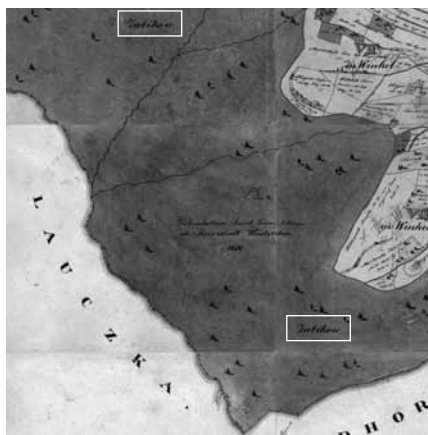
18/ MDZO X, 575.

19/ LADISLAV HOSÁK – RUDOLF ŠRÁMEK, *Místní jména na Moravě a ve Slezsku, II*. Praha 1980, s. 805 předpokládají jako původní tvar názvu vsi *Sobikow*.

20/ RLK, f. 119.

21/ V urbáři z roku 1569 už nejsou tyto pozemky odděleny od uhřínovských, nicméně vedle třinácti osedlých z Uhřínova měli ve vsi Uhřínově pozemky ještě dva lidé z Milenova a šest ze Středolesí.

22/ Revidovaný koncept urbáře panství hranického a drahotušského, ZA Opava, pobočka Olomouc, fond Velkostatek Hranice, i.č. 173, f. 292. VOJTĚCH BEDNAŘÍK, *Historie Podhoří*, <http://www.podhori.cz/historie>: „Na trati Kuře bývala ves Sobíkov, též Žabíkov.“

Lokalita označovaná jako Zabikow na katastru Středolesí (↖) a jako Sobikow na katastru Podhoří (↗) – prostor, kde se dříve pravděpodobně nacházela ves Soběkov, Stabliní katastr, 1830

V literatuře opakované umístění Soběkova do prostoru tratě Žabník (Zabník), spojené se stejnojmenným potokem na východním okraji katastru Podhoří, je méně pravděpodobné.

Juřitínov

1371 Jursytynow,^{23/} pusté 1476 Jursytynow^{24/}, 1480 Girzatsko, 1520 až 1530 Iurzatsko, 1548 Jurzaczko. I zde koncovka *-sko* představuje slovní tvar typický pro vsi (i dočasně) pusté.^{25/}

V RLK se objevuje lokalita hned dvakrát – „z louk na Juřatsku“ („s lauk na Jurzatsku“) odvádělo poplatky třináct obyvatel z Podhoří, jeden z Milenova a dva z Jezernice;^{26/} „z Juřatska a z nových koutů“ („s Iurzatska a s nowých kautuo“) platilo devět osedlých z Podhoří a dva z Milenova.^{27/}

23/ LADISLAV HOSÁK – RUDOLF ŠRÁMEK, *Místní jména na Moravě a ve Slezsku*, I. Praha 1970, s. 374 dovozují, že tvar Juřetínov byl převzat roku 1371 písařem od bezprostředně předcházejícího Uhřínov a správný tvar měl znít Juřatín či Juřetín.

24/ V. PRASEK, *Doba pustých dědin od r. 1430–1780*. In: Selský archiv 5, 1906, č. 4 (20), s. 201–218, zjm. 209 chybným čtením názvu Gurzatsko jako Oherzalsko (Oheřálsko) uvedl na scénu regionálního dějepisu novou zaniklou ves na drahotoušském panství – VLADIMÍR NEKUDA, *Zaniklé osady na Moravě v období feudalismu*. Brno 1961, s. 66 jí přisoudil předpokládatelné původní jméno Ohýraly. V literatuře žije dále, ačkoli reálně šlo o Juřitínov, např.: ALEŠ DRECHSLER, *Prehistorie katastru Klokočí a problematika osídlení východní části Bečevské brány v pravěku a raném středověku*. In: Klokočí – Dějiny a přítomnost obce. Klokočí 2007, s. 12. Zkomolený název Juřatska se dostal i do nejstarší moravské topografie – FRANZ JOSEPH SCHWOY, *Topographie vom Markgrathum Mähren*, III, Wien 1794, s. 214 vytvořil název *Zuratsko*, které ovšem považoval za synonymum pro *Swatischow*.

25/ V. PRASEK, *Doba pustých dědin od r. 1430–1780*. In: Selský archiv V, 1906, č. 4 (20), s. 201–218, zjm. 209.

26/ K nim můžeme připočítat další dva poplatníky z Podhoří, dopsané do register dodatečně. Podle dalšího přípisu odpovídal za výběr poplatků fojt z Podhoří – RLK, f. 87.

27/ RLK, s. 117.

Zajímavé je, že ačkoli o existenci „živé“ vsí máme jedinou zmínku, její stopa v terénu, resp. mapách, je nehlubší. Až do poloviny 19. století byla lokalita Na Juřáčkách („Na Juržáčkách“) v severní, jinak zalesněné části katastru Podhoří intenzivně zemědělsky obdělávána, až na konci 19. století tato činnost ustala a dnes už je to jen několik mýtin v lesním porostu, které připomínají dřívější situaci. V místní geografii se ujal také název Juřacka (též Juračka a Juřacka) pro blízký vrchol o nadmořské výšce 589 m nad mořem.

Ke vzniku obou blízkých vsí – Juřitínova a Soběkova došlo jistě v souvislosti s existencí nedalekého hradu Drahotuše (poprvé zmíněn 1278), původního správního centra panství.^{28/} Možná to byl postupný pokles významu hradu a přesun pomyslného jádra panství do stejnojmenného, 6 km vzdáleného městečka, co spoluzapříčinilo zánik vsí na počátku 15. století.

Naše představy o konci těchto vsí jsou pouze hypotetické, i když nelze vyloučit, že zejm. Soběkov by mohl být archeologicky odhalitelný a prozkoumatelný. Ať už se jednalo o jednorázovou událost v podobě požáru či epidemie, nebo postupnou migraci obyvatel do blízkých vesnic,^{29/} existence těchto zaniklých vsí nám ukazuje, že osidlování krajiny bylo procesem, který nebyl vždy přímočarý a provázely jej nejen úspěchy, ale i omyly.

Svatišov

Ves Svatišov je doložena pouze jednou, v roce 1371 (Swatischow), ve výčtu vsí následuje po Radíkovu a před Středolesím. Název později nebyl použit pro pustou ves, ani jako název nějaké lokality. Vladimír Nekuda se pokusil lokalizovat Svatišov větou: „Zanikl asi u Radíkova“,^{30/} což podporuje následující náznak: RLK uvádějí kolem roku 1520/1530 u Radíkova lokalitu Lhotisko^{31/} se třinácti daň platícími pozemky, všichni majitelé byli jinak osedlí v Radíkově. V roce 1569 už urbář takovou lokalitu neuvádí,^{32/} stejně jako mapy z 19. a 20. století.

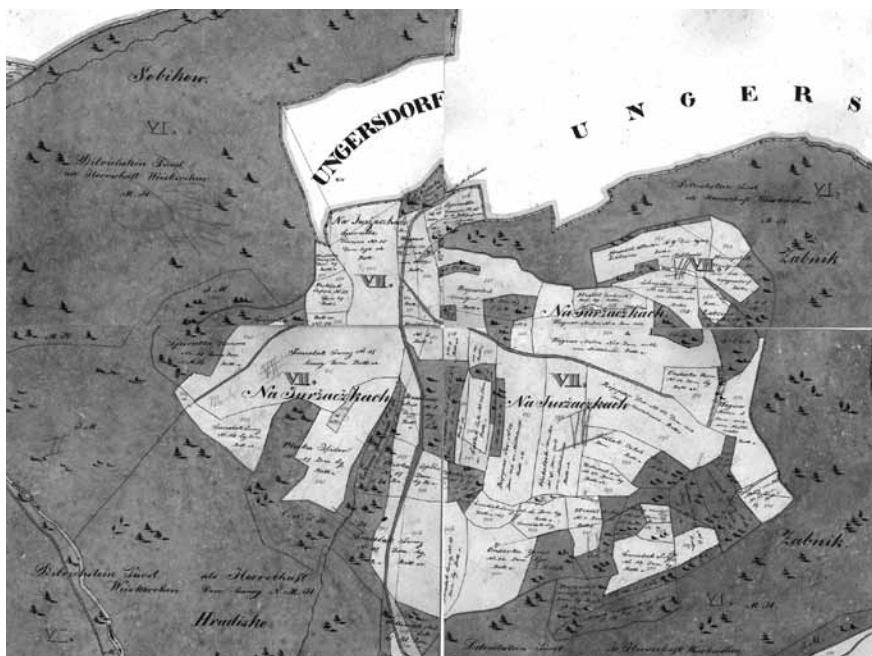
28/ Ke kolonizaci Drahotušska pány z Drahotuš blíže PAVEL BOLINA, *Jádro drahotušského hradu*. In: Sborník Kruhu přátel Muzea hlavního města Prahy 1, 1988, s. 157–167, JAN KLÁPŠTĚ, *Proměna českých zemí ve středověku*. Praha 2005, s. 263–264, JIŘÍ LAPÁČEK, *Dějiny Drahotuš do roku 1848*. In: Jiří Lapáček (red.), *Drahotuše – Historie a přítomnost*, 2008, zjm. s. 21–30.

29/ Zajímavá je v této souvislosti tradovaná translace Středolesí, která může souviset se zánikem některé z okolních vsí – JIŘÍ LAPÁČEK, *Dějiny obce od nejstarších písemných zmínek po rok 1945*. In: Petr Hlavačka – Jiří Lapáček, *Dějiny obce Středolesí*, Přerov 2015, s. 15.

30/ VLADIMÍR NEKUDA, *Zaniklé osady na Moravě v období feudalismu*. Brno 1961, s. 48. Naproti tomu LADISLAV HOSÁK, *Přehled historického místopisu Moravy a Slezska v období feudalismu do roku 1848*. Ostrava 1967, s. 324 lokalizuje Svatišov do okolí Drahotuš.

31/ RLK, f. 122. Stejnojmenná lokalita byla součástí hranického panství – BOHUMÍR INDRA, *Rozvoj města v 15. a 16. století do třicetileté války*. In: Ladislav Hosák – Bohumír Indra – Marie Jašková, *Hranice – dějiny města, I*, Hranice 1969, s. 43, 53.

32/ Urbář panství hranického a drahotušského, ZA Opava, pobočka Olomouc, fond Velkostatek Hranice, i.č. 172.

Zemědělsky obdělávaná půda bývalé vsi Jurčinov na katastru Podhoří – trať Na Jurčáčkách (dnes V Jurčách), Stablní katastr, 1830

Kandidátem na možný pozůstatek Svatišova by mohl teoreticky být Podlesní (Podlesný, Podleský) mlýn, samota na dnešním okraji katastru Olšovce. V RLK je ovšem veden jako součást Partutovic.^{33/} Připojení lokality ke katastru Partutovic by mohlo být v kontextu doby pochopitelné – bližší Olšovec na počátku 16. století teprve vznikl a Lhotka se nacházela v depresi (viz níže). Pokud by ale nějak souvisel Podlesní mlýn se Lhotiskem (a Radíkovem), bylo by připojení mlýna k relativně vzdáleným Partutovicím zvláštní.

Míkolov / Mikulůvka

Zatímco předcházející čtveřice vesnic se v pramenech vyskytuje sporadicky, poslední z dnes neznámých vsí drahotušského panství figuruje ve výčtu vesnic pravidelně: 1371 Míkolow, 1418 Mykuluowky, 1437 Mikulowka cum molendino (s mlýnem), 1466 Mikuluowka, 1476 Mikuluwka. Florián Zapletal, který se pokusil o lokalizaci zaniklých vsí na Drahotušsku v roce 1931, konstatoval: „Kde ležela skutečně tato ves a kdy zanikla, nedovedu zatím povědět,“^{34/} správně ale odmítl souvislost mezi zánikem „Mikulovky“ a vznikem Drahotuř, kterou uváděla lidová pověst,

33/ RLK, f. 93.

34/ FLORIAN ZAPLETAL, *Pusté vsi Žabíkov, Jiřatsko a Popelov na Drahotušsku*, Záhorská kronika XIV, 1931–1932, č. 1, s. 26.

podle níž vznikly Drahotuše translací osady Mikulůvka, která stávala blíže u řeky Bečvy a byla zničena povodní. Mikulůvka byla spojována s kostelíkem sv. Mikuláše, který se u Bečvy skutečně nacházel.^{35/}

S jinou trati „Na Kostelíku“, tentokrát poblíž Milenova, spojil existenci vsi Josef Dostál.^{36/} Trať s podobným názvem ovšem v okolí Milenova zřejmě neexistovala, neuvádí ji Stabíl ní katastr, ani současné mapy.

Bylo by zvláštní, kdyby dlouhodobě existující vesnice zmizela zcela beze stopy v písemném materiálu. Pokud k tomu dochází, bývá pravděpodobnější, že vesnice existuje dále, jen ji známe pod jiným názvem.^{37/}

Poslední výskyt názvu (Mikuluwka) se objevuje v roce 1476 v listině, kterou Ctibor Tovačovský z Cimburka převedl drahotušské panství na Viléma z Pernštejna. Opis originálu se zachoval ve dvou exemplářích tzv. Codexu Pernsteinensis:^{38/}

1476	1480
hrad Drahotuss	hrad Drahotuss
s miesteczkiem Drahotussiem / Drahotussem	mesteczko Drahotuss
wes Gezerniczcy	wsy Gezerniczci
(wes) Slawicz	(wsy) Slawicz
wes Milenow	(wsy) Milenow
wes Klokoczy	(wsy) Klokoczy
wes Weliku	(wsy) Weliku
wes Mikuluwku	(wsy) Lhotku
wes Podhorzi / Podhorzy	(wsy) Podhorzy
wes Vhrzinow	(wsy) Vhrzinow
wes Strziedulesy / Strzedulesy	(wsy) Strzedulesy
wes Bohuslawky	(wsy) Bohuslawky
wes Hrabuwka / Hrabuowka	(wsy) Hrabuwku
wes Radikow	(wsy) Radikow
wsy puste Zabikow	puste wsy Zzabikow
(wsy puste) Girzatsko	(puste wsy) Girzatsko
kromie (wsy puste) Popelowa	(puste wsy) Popelow
a roli Strulewske / Strulowske	kromie role Strulowskey

35/ F. A. ZAPLETAL, *Drahotuše jindy a nyní*, 1907, s. 2; V. BARTOVSKÝ, *Hranický okres – Vlastivěda moravská*, sv. 20, Brno 1909, s. 160. Lokalizaci kostelíka sv. Mikuláše upřesnil BOHUMÍR INDRA, *Zaniklý kostelík sv. Mikuláše u Drahotuš*, *Záhorská kronika* XVIII, 1935–1936, č. 1, s. 16–18. Kostel však mohl být pozůstatkem jiné zaniklé vsi, jejíž název neznáme (nešlo-li o Svatišov).

36/ JOSEF DOSTÁL, *Lokalisace zaniklých osad v kraji Olomouckém*. In: *Časopis Společnosti přátel starožitností* LXI, 1953, č. 1, s. 61; po něm VLADIMÍR NEKUDA, *Zaniklé osady na Moravě v období feudalismu*. Brno 1961, s. 103.

37/ Metodické poznámky k lokalizaci zaniklých vsí: LADISLAV HOŠÁK, *K problematice zaniklých sídlišť na Moravě*. In: *Časopis Společnosti přátel starožitností* LXV, 1957, č. 3, s. 137–146.

38/ Pernštejnský kodex, MZA, fond G 11 Sbírka rukopisů Františkova muzea, sign. 599/5, f. 152–153 (odtud názvy lokalit) a fond G 10 Sbírka rukopisů Zemského archivu v Brně, i.č. 812, f. 81 (odtud varianty názvů), edice JOSEF KALOUSEK (ed.), *Archiv český*, XVI. Praha 1897, s. 194–195.

Vlevo jsou uvedeny údaje z listiny z roku 1476, vpravo údaje ze zápisu této majetkové transakce do olomouckých zemských desek.^{39/} Ve zcela shodné posloupnosti narážíme na jediný rozdíl – v roce 1480 stojí na místě Mikulůvky jiný zdrobnělý název – Lhotka. V následujících písemnostech je název širší – v RLK je to Lhotka Mihalcova,^{40/} v počtu osedlých z roku 1539 Lhota Michanova,^{41/} později Michalcova Lhota (1548,^{42/} 1553^{43/}) a od 1569 znovu jen Lhotka.^{44/}

Náhrada názvu Mikulůvka jménem Lhotka není *důkazem* identity těchto vsí, jde ovšem o silnou *indicii*, zejména když si uvědomíme, že Lhotka před rokem 1480 neexistuje a Mikulůvka se zase neobjevuje po roce 1476. Budeme-li uvažovat o tom, že oba názvy prezentují stejné sídliště, změna názvu nutně signalizuje významnou změnu v jeho historii.

Snad byla ves zasažena nějakou přírodní katastrofou, epidemií či válečnou událostí.^{45/} Každopádně muselo jít o zásadní a zřejmě relativně jednorázovou událost, když vedla k tak rychlé změně názvu (1476 až 1480). Poté následoval pokus o obnovu. Těm, kteří byli ochotni se ujmout opuštěných hospodářství, resp. je znovu vybudovat, byla určena lhota / lhůta, tedy čas motivační daňové úlevy. Dost možná, že jméno Mi(c)hal / Mi(c)halec patřilo tomu, kdo byl pověřen řízením celého znovuosídlení či dosídlení. Ve středověku by se mu říkalo lokátor. Je ovšem také možné, že přívlastek *Mi(c)halcova* je zkomoleninou adjektiva *Mikulcová*, který by se vázal k původnímu názvu Mikulov / Mikulůvka.

V RLK je v rubrice „Wes Lhotka Mihalczowa“ uvedeno devět osedlých, kteří kromě svých pozemků odvádějí daně ještě z dalších pěti pustých zahrad. V jednom případě těž z pusté „zahrady fojtské“ („zahrady foytskee“). Neobsazenost fojstství je zajímavá vzhledem k tomu, že berní v roce 1516 „od 7 člověků“ z Michalcovy Lhoty předával fojt Jiřík.^{46/} Může to naznačovat, že (znovu)vybudování vsi na počátku 16. století naráželo na překážky.^{47/} Minimální počet osedlých ve Lhotce, který z ní

39/ MDZO XII, 60.

40/ RLK, f. 127, 143.

41/ Počet osedlých pro berní, ZA Opava, pobočka Olomouc, fond Velkostatek Lipník nad Bečvou, i.č. 4002, f. 8.

42/ MDZO XXV, 186.

43/ MDZO XXV, 279.

44/ Urbář panství hranického a drahotušského, ZA Opava, pobočka Olomouc, fond Velkostatek Hranice, i.č. 172, f. 385–390.

45/ BOHUMÍR INDRA, *Rozvoj města v 15. a 16. století do třicetileté války*. In: Ladislav Hosák – Bohumír Indra – Marie Jašková, Hranice – dějiny města, I, Hranice 1969, s. 49 dává zánik „některých vesnic“ na Drahotušsku do souvislosti s česko-uherskou válkou (1468–1478), ovšem bez dalších dokladů. Původní předpoklady, že zánik vsí všeobecně způsobovala především válka, byl v 60. letech 20. století přehodnocován – např. Vladimír Nekuda, *Proč zaniklo ve středověku tolik osad?* In: Vlastivědný věstník moravský XV, 1960, s. 301–306.

46/ JIŘÍ RADIMSKÝ, *Berňová registra moravská z první poloviny 16. století, III. část*. In: Časopis Matice moravské, LXXVI, 1957, s. 317.

47/ Údaj z roku 1437 o existenci mlýna v Mikulovce můžeme spojit s mlýnem ve Lhotce, o němž máme kontinuální zprávy od roku 1554 – Pozemková kniha Lhotka ZA Opava, pobočka Olomouc, fond Velkostatek Hranice, sign. 4445, f. 9 a násl..

Lhotka na mapě z roku 1830, ves je umístěna na východním okraji katastru, v blízkosti hranice s katastrem Olšovice

činí jednoznačně nejmenší ves na Hranicku a Drahotušsku,^{48/} zároveň se skutečností, že se vždy jednalo o samostatnou ves (obec) a nikoli osadu některé z blízkých vesnic, je nepřímým důkazem dlouhé historické tradice, o níž se tato samostatnost mohla či musela opírat.

Zajímavý je v této souvislosti nejstarší půdorys vsi Lhotka z roku 1830 – zatímco západní část, na pravém břehu potoka Veličky, je rozparcelována tak, jak je běžné u vsí vzniklých kolonizací, tedy lány táhnoucí se za usedlostmi soustředěnými u osy komunikace, východní část vsi tvoří několik usedlostí, k nimž nepřísluší bezprostředně navazující polnosti. Nedaleko za nimi totiž končí obecní katastr a začínají pozemky usedlostí vsi Olšovice. Vzdálenost obou vesnic nepředstavovala ani v 16. století více než 950 metrů (měřeno mezi domy s pozdějším čp. 1).

48/ RUDOLF JANOVSKEÝ, *Jana Kropáče z Nevědomí poddanské zřízení na panství hranickém z let padesátých XVI. století*. In: *Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci* XLV, 1932, s. 81–89.

Uvážíme-li skutečnost, že Olšovec vznikl na samém počátku 16. století zřejmě přemístěním vsi Šumvaldy / Šovejdy,^{49/} může nás napadnout souvislost pozdního vzniku Olšovce a nepravidelnosti katastru sousední Lhotky.

Pokud byla Mikulůvka zasažena nějakým druhem krize, která měla za následek znovuvybudování vsi pod názvem Lhotka, je možné, že vznik Olšovce byl umožněn existencí volného prostoru na západní části původních pozemků Mikulůvky, větší část olšoveckého katastru se však zřejmě nacházela na hranickém panství, k němuž byla ves počítána (narozdíl od Lhotky, která patřila k panství Drahotuše). Existence společné vrchnosti pro obě panství potenciální spor o příslušnost vsi mohla ovšem tlumit. Olšovec byl nakonec v dějinném vývoji úspěšnější, již ve 20./30. letech 16. století měl trojnásobný počet obyvatel než Lhotka (30 ku 9).^{50/}

Přestože Lhotka tak získává, nadneseně řečeno, naději na delší historii,^{51/} uváděná první zmínka o vsi (1371)^{52/} se nezmění. Je to dáno tím, že zkomolený zápis v deskách zemských, v němž k roku 1371 figuruje Uhřínov jako „Vhrzinowa Lhoty“,^{53/} byl chybně chápán jako dva zvláštní názvy („Uhřínov a Lhoty“). Vedle této Uhřínovy Lhoty se o sto let později objevila zřejmě na místě Mikulůvky Michalcova Lhota, později jen Lhotka.^{54/}

49/ JOSEF MIKULÍK – MARIE MIKULÍKOVÁ, *Pustá ves Šovejdy*. In: Oderské vrchy, 4, 1971, s. 25–28, 5, 1972, s. 27–30, 81–84; [Josef a Marie] MIKULÍKOVÍ, *Šovejdy – Z dějin osídlení Hranicka*, Zpravodaj města Hranic a lázní Teplic nad Bečvou, duben 1984, s. 11–12, červenec–srpen 1984, s. 14–15; nejnověji ZDENĚK SCHENK – JAN MIKULÍK, *Nejstarší osídlení obce Olšovce*. In: Olšovec v proudu dějin 1516–2016. Olšovec 2016, s. 6–15; JIŘÍ LAPÁČEK, *Od nejstarších písemných zmínek do roku 1918*. In: tamtéž, s. 17–21.

50/ BOHUMÍR INDRA, *Obyvatelé Hranicka v 16. a 17. století*. In: Záhorská kronika XXIV, 1946–1947, č. 5–6, s. 68–75, č. 7–8, s. 100–109, č. 9–10, s. 147–156.

51/ Neprozkoumaná archeologická lokalita u Lhotky (parc. č. 153), jejíž výzkum snad mohl přinést nové poznatky k historii oblasti, byla bohužel nenávratně zničena těžbou v lomu Hrabůvka. *Soupis nemovitých kulturních památek okresu Přerov*, 2015, s. 133 lokalitu označuje jako hradisko s rámcovou datací 800–1200 n. l.; FRANTIŠEK PŘIKRYL, *Drahotuch a starožitnosti Pobečví*. In: Záhorská kronika VIII, 1925–1926, č. 3, s. 80–82 rozlišuje v oblasti dvě (potencionálně) archeologické lokality.

52/ Např. JIŘÍ LAPÁČEK – BŘETISLAV PASSINGER, *Pobečví v proměnách času*. Přerov 2005, s. 123.

53/ MDZO II, 73.

54/ Sporaďicky se vyskytoval i nezdobnělý název, např. mapa Stablinního katastru má název Lhotta (Lhota).